

ಶ್ರೀಮಾತೆ

ಮೂಲ ಬಂಗಾಳಿ : ಆಶುತೋಷ್ ಮಿತ್ರ

ಅನುವಾದ : ಸ್ವಾಮಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗಾನಂದ

ಭಾಗ ೪

ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶ್ರೀಮಾತೆ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಾನು ಅವರ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದೆ: “—ಅವರು ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಲು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ, ಏಕೆ?” ಈ ಹಿಂದೆ ಬೇಲೂರು ಮಠದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆ; ಆದರೆ ಈಗ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಬಾಯಿ ಯಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಕೇಳುವ ಬಯಕೆ ನನಗೆ. ಆದ ಕಾರಣವೇ ಅವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದೆ. ಆಗ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಹಾಗೂ ನಾನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೇಳಿ ದರು: “ನನಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಲು ಬಂದು, ಒಂದು ಚೂರಿ ಯನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು, ತನ್ನ ಕೊಠಳನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಹೊರಟಿದ್ದ ಅವನು!” ಆಗ ನಾನು ವಾದಿಸಿದೆ, “ಅಮ್ಮಾ, ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ, ಅವನ ಉದ್ದೇಶವಂತೂ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಾಧನೆಗೆ ವಿಘ್ನ ವುಂಟಾಗಿತ್ತು; ಧ್ಯಾನ, ಜಪಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮಗ್ನವಾಗು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ನೀವೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಈ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟ” ಎಂದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಹೇಳಿದರು, “ನೀನು ಬೈದದ್ದು ಸಾಕಪ್ಪ! ನಾನೇನು ಕಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿಯೆ, ಅಥವಾ ಕಾಲೀಘಾಟಿನ ಕಾಳಿ ಅಂದುಕೊಂಡನೇ, ಹಾಗೆ ಬಲಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ? ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ.”

“ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀವು ತುಂಬ ಕಠೋರವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರಿ. ಆದರೆ ಅನಂತರ ನೀವು ಮೆತ್ತಗಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅಂದರೆ, ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ಭಯಂಕರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಿರಿ, ಅನಂತರ ಪ್ರೇಮಮಯಿ ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರಿ.”

ಶ್ರೀಮಾತೆ (ನಗುತ್ತ) : “ಇನ್ನು ಬಯ್ಯಬೇಡಪ್ಪ! ಮಕ್ಕಳು ಬಹಳಷ್ಟು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಬಿಡು ತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಬರಕೂಡದು; ಯಾರಾದರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕು.”

ಇರಲಿ, ಮೊದಲಬಾರಿ ನಾವು ಜಯರಾಮಬಾಟಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ತಮ್ಮನ ಮಗಳು ನಳಿನಿಯ ವಿವಾಹ ನಡೆಯಿತು. ವರ ಹುಗ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಹಾಟ್ ಗ್ರಾಮದ ನಿವಾಸಿ; ಅವನ ಹೆಸರು ಪ್ರಮಥನಾಥ ಭಟ್ಟಾಕಾರ್ಯ. ಈ ಪ್ರಮಥನಾಥನ ವಿಷಯ ಮುಂದೆ ಬರುವುದೆಂದೇ ಈಗ ಅವನ

ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಮಾವಂದಿರು (ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ತಮ್ಮಂದಿರು) ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ (ನನಗೆ ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷದಾಚರಣನಿಗೆ) ತಿಳಿಸಿದ್ದರು—ನಾವು ಮದುವೆಗೆ ಬರುವುದಿದ್ದರೆ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರೊಂದಿಗೆ ವಾದ ಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು. ಆಗಿನ್ನೂ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರ ನಡುವೆ ವಾದವಿವಾದ ನಡೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹಳವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಮದುವೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ, ನಮಗೆ ಮಲಗಲು ಭಾನಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡ ಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಭಾನಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಬೇಕಾಯಿತು. ನಡುರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಗೆ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಬಂದರು; ಆಗ ಭಾನಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯಲು ಬಂದರು.

ನಾವು ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರನ್ನು ಕೇಳಿದವು, ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂದು. ಅವರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬಲ್ಲವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಉತ್ತರ ಬಂತು. ಮೋಕ್ಷದಾಚರಣನ ಕಡೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಕೇಳಿದಾಗಲೂ ಅವರಿಂದ ಅದೇ ಉತ್ತರ ಬಂತು. ಅವರ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷದಾಚರಣನು 'ವಿವಾಹ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವೇನೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಭಾಷಣವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟ.

ನಳಿನಿಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಾಗೂ ಅನಂತರ, ನಾನು ಜಯರಾಮಬಾಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಅವರು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬಹಳ ಮಾತುಕತೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕೆಲವು ಮಾತುಕತೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಅವರ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲೆಂದೇ ಅವರ ಬಳಿ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ; ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀಮಾತೆ: “ಹೌದು, ಶಾರದನನ್ನು (ಸ್ವಾಮಿ ತ್ರಿಗುಣಾತೀತಾ ನಂದ) ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ನಹಬತ್‌ಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವನು ನನ್ನಿಂದಲೇ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡ. ಹುಡುಗ ಯೋಗಿನ್ ಕೂಡಾ ನನ್ನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ. ಆದರೆ ಅವನು ಬಹಳ ನಾಚುಗೆ ಸ್ವಭಾವದವನಲ್ಲವೆ? ಎಲ್ಲ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಅವನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು.

“ಶಾರದನಿಗೆ ಹಣ ಕೊಟ್ಟ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿದೆಯಾ? ನನ್ನ ಜೀವನವೆಲ್ಲ ತಾಕೂರರ ಬಳಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತದೆ, ಅವರು ಎಲ್ಲಿ, ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ನಾನು ನಹಬತ್‌ನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಶಾರದನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಗಾಡಿ ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ನಹಬತ್‌ನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ತಾಕೂರ್ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು.^೧ ನಾನು ಆಗತಾನೆ ನಹಬತ್‌ನ ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಆಣೆಯ ನಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅನಂತರ ಶಾರದ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ.

“ನರೇನ್ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ. ‘ನೀನು ಇವತ್ತು ಇಲ್ಲೇ ಇರು’ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಕಡ್ಡೆಬೇಳೆಯ ದಾಲ್ ಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ತಾಕೂರ್

ಬಹಿರ್ದೇಶಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ನರೇನ್ ಊಟಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬಂದರೆ, ದಾಲ್ ತಯಾರಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ನೀರು ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನರೇನ್ ಅಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವ ದಿನ ಅವನಿಗಾಗಿ ದಪ್ಪದಪ್ಪನೆಯ ಚಪಾತಿ ತಯಾರಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕಡ್ಡೆಬೇಳೆಯ ದಾಲ್ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅವನು ಅದನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಹೆಸರುಬೇಳೆ ದಾಲ್ ಹಾಗೂ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಚಪಾತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಲದು.

“ಹೌದು ಮಗೂ, ನಹಬತ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಳೆದನೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು? ನಟಿಯ ತಾಯಿ,^೨ ಹುಡುಗಿ ಯೋಗಿನ್, ಗೋಲಾಪ್ ಇವರೆಲ್ಲ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ‘ಅಮ್ಮಾ ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹೇಗೆ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತೀರೋ!’ ಎಂದು. ಕೋಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ದ್ವೀಯಾ?—ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಕ್ಕಗಳು ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಗೃಹಸ್ಥರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಅಗತ್ಯವೋ ಮಸಾಲೆ ಇತ್ಯಾದಿ, ಅಷ್ಟೇಕೆ ತಾಕೂರರಿಗಾಗಿ ಮೀನು ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನೇರ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ—ನಿಂತರೆ ತಲೆಗೆ ಏಟು ಬೀಳು ತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಏಟು ಬಿದ್ದು ಗಾಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ನೆಲದ ಲ್ಲಾದರೋ, ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ಪಾತ್ರಪರಡಿ, ಉಪ್ಪು, ಎಲ್ಲವೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಉಳಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಏಳುತ್ತಿದ್ದ, ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಯಾರಾದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಲಿ ಎಂದು ತಾಕೂರರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವರೂ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಜಾಗದಲ್ಲೇ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಕೆ ಮಲಗಿ ನಿಧಿಸಿದ ಬಳಿಕ ನಾನು ಕುಳಿತು ಕೊಂಡೇ ರಾತ್ರಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ!

“ಹೌದು, ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಏಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಎದ್ದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಮಂದಿ ಅಲ್ಲಿ ತಂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಯಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿ, ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮೊದಲು ತುಂಬಾ ಭಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅನಂತರ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ನಾನು ನಹಬತ್‌ನಿಂದ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ನಹಬತ್‌ನ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಂದು ಬೆಳಕು ಗಂಗೆಯವರೆಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲೇ ನಾನು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಮರಳಿ ಬಂದ ನಂತರ ಆ ಬೆಳಕು ಅರಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು.

“ಬಾಗ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬಾಗ್ಲಿ ಸೊಸೆಯ ವಿಷಯ ಹೇಳಬೇಕೇನು? ಜಯರಾಮಬಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಷಣ ಮಂಡಲ್‌ನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀತಾನೆ? ಅವನ ತಾಯಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣು

^೧ ಬಾರಾನಗರದ ಬಜಾರಿನಿಂದ ಬೀಡನ್ ಸ್ಟ್ರೀಟ್ ವರೆಗೆ ಶೇರ್ ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಯ ಬಾಡಿಗೆ ಆಗ ಒಂದಾಣೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾರದಾ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಈ ಹಣವನ್ನು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

^೨ ಬಾರಾನಗರದ ‘ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಚನವೇದವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ‘ಮ’ ಅಥವಾ ಮಹೇಂದ್ರನಾಥ ಗುಪ್ತ (ಮಾಸ್ಟರ್ ಮಹಾಶಯ)ನ ಪತ್ನಿ. ಅವರ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗನ ಅಡ್ಡಹೆಸರು ‘ನಟ’ ಎಂದಾಗಿತ್ತು.

ಮಕ್ಕಳು ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ನಾನು ಹಠ ಹಿಡಿದಿದ್ದೆ. ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ, ಅವರಲ್ಲ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮರಳಿ ಬರಲಿ, ನಾನು ತಾಕೂರರ ಬಳಿಯೇ ಇರುತ್ತೇನೆ ಅಂತ. ನಾನು ಹೊರಟಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ (ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅಣ್ಣನ ಮಗಳು) ಹಾಗೂ ಶಿವು (ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅಣ್ಣನ ಮಗ) ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟರು. ನಾನು ಕಾಮಾರಪುಕುರದಿಂದ ಜಾಹಾನಾಬಾದ್ (ಇಂದಿನ ಆರಂಭಾಗ) ವರೆಗೆ ತಲುಪಿದೆವು. ಜೊತೆಯವರು ಇನ್ನೂ ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ಉಳಿದಿದೆಯೆಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದರು. ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಿಲ್ಲ, ತೇಲೋಭೇಲೋ^೨ ಬಯಲನ್ನು ಕತ್ತಲಾಗುವ ಮೊದಲೇ ದಾಟಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದರವರು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿತು. ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಳಿದೆ. ನನಗೆ ಎಂದೂ ಅವರ ಹಾಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಅಭ್ಯಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಜೋರಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದೆ. ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಬಯಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಡಕಾಯಿತರ ಭಯ ಅಧಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಸಂಜೆಯಾಯಿತು; ನಾನಿನ್ನೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ದೇಹ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೆ, ನನ್ನೆದುರು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಂತಿದ್ದ, ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆದರಿದ ಕೂದಲು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಳೆ. ಅವನು ಭಾರೀ ಎತ್ತರವಿದ್ದ; ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ನಾನು ಥಟ್ಟನೆ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟೆ. ಭಯದಿಂದ ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಪುಳಕವೆದ್ದಿತು. ಅವನು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಗ್ಡಿ. ಡಕಾಯಿತನಂತೆ ಕರೋರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ, 'ನೀನು ಯಾರು?'; ಬಳಿಕ 'ಆ' ಎಂದು ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ನನ್ನತ್ತ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದ. ಆ ಹೆಂಗಸೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆಕೆ ಹೆಂಗಸು ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. ನಾನೆಂದೆ, 'ತಂದೆ, ನಾನು ಶಾರದೆ, ನಿನ್ನ ಮಗಳು; ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಆಳಿಯನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಯವರೆಲ್ಲಾ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿಬಿಡಿ' ಎಂದೆ."

ಶ್ರೀಮಾತೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ತಡೆದು ಕೇಳಿದೆ, "ಅಮ್ಮಾ, ಡಕಾಯಿತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಇನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೆ ಅದೆಲ್ಲಗೂತ್ತಿದೆ. ನನಗೇನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ." ಅವರು ಕೇಳಿದರು, "ಅದೇನು?"

"ಡಕಾಯಿತ ನಿಮ್ಮತ್ತ ಬಂದು ಬಾಯಿತೆರೆದು ನೋಡಿದನಲ್ಲ, ಏನನ್ನು ನೋಡಿದ?"

ಶ್ರೀಮಾತೆ, "ಅವನು ಕಾಳೀರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದ ಎಂಬಂತೆ ಆಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ."

"ಅಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ನೀವೂ ಕಾಳೀರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಿರಿ ಅಲ್ಲವೇ? ಅಡಗಿಸಬೇಡಿ ಅಮ್ಮಾ, ಹೇಳಿಬಿಡಿ."

ಶ್ರೀಮಾತೆ: "ನಾನೇಕೆ ತೋರಿಸಲಿ? ಅವನು ಹಾಗೆ ನೋಡಿದ ನಂತೆ, ಅವನೇ ಹೇಳಿದ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಆಯಿತಲ್ಲ, ನೀವೇ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರಿ. ಇಲ್ಲ, ದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಬೇರೆ ಯಾರೋ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ನೋಡಿದ. ನೀವು ಒಪ್ಪಿ, ಇಲ್ಲ ಬಿಡಿ; ನೀವೇ ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರಿ ಅಂತ ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತಲ್ಲ."

ಶ್ರೀಮಾತೆ (ನಗುತ್ತ): "ಹಾಗೆ ನೀನು ಹೇಳುತ್ತೀಯಾ."

'ಬೂದಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡ ಬೆಕ್ಕು' ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ವೇನೆಂದು ಆಗಲೇ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.^೩ ನಾನೆಂದೆ, "ಅಮ್ಮಾ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಕಾಳಿ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಈ ರೂಪದಲ್ಲೇ ನಾನು ನೋಡ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ತಾಯಿ, ನಾನು ಮಗು—ಅಷ್ಟೇ."

ಶ್ರೀಮಾತೆ (ನಗುತ್ತ): "ಅದೇ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೇ ಮಗೂ? ನಾನೂ ಬದುಕಿ ಉಳಿದೆ. ನಾಲಿಗೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ!"

ಭಗಿನಿ ನಿವೇದಿತಾ ಬಸುಪಾಡಾ ಲೇನ್‌ನ ೧೬ನೇ ನಂಬರಿನ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ೧೭ ನೇ ನಂಬರಿನ ಮನೆಗೆ ಬಾಲಿಕಾ ವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದಾಗ, ಶ್ರೀಮಾತೆಗಾಗಿ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಸಣ್ಣ ಅತ್ತೆ (ಅಭಯ ಕುಮಾರನ ವಿಧವೆ ಪತ್ನಿ) ಹಾಗೂ ಅವರ ಹೆಣ್ಣುಮಗು ರಾಧುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮಾತೆ ಜಯರಾಮಬಾಟಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು.

ಅಭಯಕುಮಾರ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದಾಗ ಅವನ ಪತ್ನಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಚಿರದುಃಖಿನಿ. ಶೈಶವದಲ್ಲಿ ಅವಳ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಬೇರೆಯವರು ಬೆಳೆಸಿದ್ದರು. ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವಶಾತ್ ಅವಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದವರೂ ಸತ್ತುಹೋದರು.

ಈಗ ಆಕೆ ತನ್ನ ಯೌವನದ ಆರಂಭಕಾಲದಲ್ಲೇ ವಿಧವೆಯಾದಳು. ಶ್ರೀಮಾತೆ ಒಂದು ದಿನ ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ: "ಅವಳು ಹುಚ್ಚಿಯಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಯಾರು ಆಗಬೇಕಂತೆ? ಇನ್ನೂ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅವಳು ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ದುಃಖದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಳು. ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಪ ತ್ರೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ (೧೬, ಬಸುಪಾಡಾ ಲೇನ್‌ನಲ್ಲಿ) ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬ ಕಳ್ಳನನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯದಿಂದ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ಹೀಗಾಗಿಬಿಟ್ಟಳು."

೨. ಕಾಮಾರಪುಕುರ ಹಾಗೂ ತಾರಕೇಶ್ವರದ ನಡುವೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಬಯಲುಪ್ರದೇಶ; ಡಕಾಯಿತರ ತಾಣವೆಂದು ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

೩ ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಛಾಯಿ ಛಾಪಾ ಬಿಡಾಲ್' - 'ಬೂದಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡ ಬೆಕ್ಕು' ಎಂಬುದು ಒಂದು ನುಡಿಗಟ್ಟು. ಮರಮಾಚಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಎಂದು ಅದರ ಅರ್ಥ.

ಸಣ್ಣತ್ತೆಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಮಗು ರಾಧುವಿನ ಪಾಲನೆಗೋಸ್ಕರ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಜಯರಾಮಬಾಟಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಈ ಸಲ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಕಲ್ವತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮುಂದಿನ ಬಾರಿ ಕಲ್ವತ್ತೆಗೆ ಬಂದಾಗ ರಾಧುವಿನ ಶೈಶವಾ ವಸ್ತ್ರ ಕಳೆದುಹೋಗಿತ್ತು; ಅವಳು ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದಳು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಬಾರಿ ಅವರು ಬಾಗ್‌ಬಜಾರಿನ ೨/೧ ನಂಬ ರಿನ ಸ್ಟೀಟ್‌ನಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರು.

ನಾವು ೧೯೦೪ರ ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದಾಗ, ಶ್ರೀಮಾತೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಶರತ್ ಮಹಾರಾಜ್, ದೀನ್ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ, ಮೊದಲನೆಯವರು) ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬ ಹೊಸ ಹುಡುಗ ಇವರಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮಾತೆ ಈ ಬಾರಿ ಕಲ್ವತ್ತೆಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ, ಈ ಹುಡುಗ ಬಲರಾಮಬಾಬುವಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಶರತ್ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಶ್ರೀಮಾತೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅಂಗಡಿ, ಸಂತೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತರುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ರಾಜವಲ್ಲಭಪಾರಾದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಎರಡು ಬಾರಿ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ; ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲೇ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ. ಅನಂತರ ಅವನು 'ಉದ್ಯೋಧನ'ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ. ಅವನ ಹೆಸರು ಗಣೇಂದ್ರನಾಥ. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ತನ್ನ ದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ತಾನು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಂದಲೇ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುವುದಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ. ಅವನು ಮೊದಲು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹಣವೆಲ್ಲ ಶರತ್ ಮಹಾರಾಜರ ಖಾತೆಗೆ ಜಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದ ರಿಂದ ಅವನು ದೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಧೋತಿ, ಮಾವಿನಹಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಸಿಹಿತಿಂಡಿ ಇವನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ. ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಬಟ್ಟೆ ಯನ್ನು ತೊಳೆದು, ಒಣಗಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ. ಮರುದಿನ ಅವನ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀಮಾತೆ ಆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಗಣೇಂದ್ರನಾಥನಿಗೆ ಪೋಟೋ ತೆಗೆಯಲು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಒಂದೆರಡು ಪೋಟೋ ತೆಗೆದಿದ್ದ.

ನಾನು ಈಗಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರೊಂದಿಗೇ ಇರತೊಡಗಿದೆ. ಮೇಲಂತಸ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹರಿದ್ವಾರ, ಕನಖಲ್, ಹೃಷಿಕೇಶ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯಂತೆ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದು ಬಾರಿ ಒಬ್ಬಾಕೆ ದುಶ್ಮಿಲೆಯಾದ ಹೆಂಗಸು ಒಬ್ಬ ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀಮಾತೆ ನಂಬಿದರೆಂದು ತಿಳಿದ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕೆಲವರು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವರಿಗೆ ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಹೇಳಿದರು; ಆದರೆ

ಅದರಿಂದೇನೂ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಒಂದೇ ಉತ್ತರ ನೀಡಿದರು: “ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಅದು ಹಾಗೇ ಇದೆ.” ಕೊನೆಗೆ ರಾಖಾಲ್ ಮಹಾರಾಜರ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಾನು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಗೆ ಹಲವು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ: “ನನಗೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವವಿದೆ; ಯಾರು ಅವರನ್ನು ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನೋಡಿದ್ದಾರೋ, ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದೆ—ಅವರು ಅಂಥವರಲ್ಲ ಅಂತ. ಇನ್ನು ನೀವು ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಪೋಷಿಸಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಅಮಂಗಳವುಂಟಾಗುವುದು.” ಅದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಂದ ಅದೊಂದೇ ಉತ್ತರ ಪಡೆದೆ. ಅವರೆಂದಿಗೂ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೂಡ ಇವರ ಬಳಿಗೆ ಎಂದೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಗೆ ನೀಲಮಾಧವನೆಂಬ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿದ್ದರು.^೫ ಅವರು ಅವಿವಾಹಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಪಾಯಿಕ್‌ಪಾರಾದ ಅರಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪೆನ್ಸನ್ ಪಡೆದರು. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಅವರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದ ಕಾರಣ, ಈಬಾರಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಶ್ರೀಮಾತೆ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾವಿನಹಣ್ಣನ್ನು ತರುತ್ತಿದ್ದೆವು, ಶ್ರೀಮಾತೆಗೆ ಅದು ತುಂಬ ಇಷ್ಟವಾಗಿತ್ತೆಂದು. ಹಾಗೆ ಮಾರ್ಕ್‌ಟ್‌ನಿಂದ ಅದನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ, ಶ್ರೀಮಾತೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೇ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಥವಾ ತಿನ್ನದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಇನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗದೆ, ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಗೆ ಈ ಕುರಿತು ದೂರಿದೆ. ಅವರೆಂದರು: “ಮಗೂ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ಇರುತ್ತಾರೆ? ಈಗ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಾವಂತೂ ಬಹಳ ದಿನ ಬದುಕುತ್ತೇವೆ, ಎಷ್ಟೋ ತಿನ್ನುತ್ತೇವೆ.” ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಅದನ್ನು ಅವರು ಹೇಳಿದರೋ ಅದನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ನನಗೆ ಖಂಡಿತ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆಂದರೆ, ಆ ಭಾವನೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಭಾವ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದಿಗೂ - ಏಕೆ, ರಾಧುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಕೂಡ - ಇಂಥ ನೂರಾರು ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗ, ಅಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

^೫ ನೀಲಮಾಧವ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯ. ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ತಂದೆ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯನ ಸಣ್ಣ ತಮ್ಮನಾಗಿದ್ದ ಅವನು.